మీకో నమస్కారం

రాయలసీమలోని క్షామ పరిస్థితుల ప్రభావం మీద ప్రపంచ ప్రఖ్యాత వ్యక్తులతో కేంద్ర బృందం పర్యటించి వెళ్ళింది అని పేపర్లలో చదివాను. రేడియో నివేదిక విన్నాను.

ఆరోజున బస్సులో ప్రయాణం చేస్తుంటే వినిపించిన మాట గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా గుండె కలుక్కుమనేటట్లుగా అయింది.

కేంద్ర బృందం పర్యటనకీ, ఈ బస్సులో మాటకీ, సంబంధం ఉంది.

ఈ మాట ఆ బృందంలోని గొప్ప విద్యావేత్త అన్నాడని ప్రచారం అయింది.

ఆ మాట మీతో చెబితే మీకు బాధకలగవచ్చు. కాని నా గుండె బరువు కొంత తీరవచ్చు. ఆత్మీయులతో ఆత్మవేదన చెప్పుకొంటే కొంత ఉపశమనం కలగడం తథ్యం.

నా బాధ నేను పడితే సరిపోతుంది, కాని మిమ్మల్ని బాధ పెట్టడం ఏం బాగుంటుంది, అని నేను ఆలోచించలేకపోలేదు.

నొప్పి గిరుకుంటే పోతుంది. మీరంతా చూస్తున్నారుకదా అని గిరుకోకపోతే ఎక్కువవుతుంది.

ఇదీ అంతే, మీకు చెబితే బాధకదా అని చెప్పలేకపోతే దీని బరువుకు గుండె చెరువు అవుతుంది. శరీరం భరించలేకపోతుంది.

కానీ తప్పదు.

ప్రియం చెప్పమన్నారు.

ఇది ప్రియం కాదు కాబట్టి చెప్పరాదు.

సత్యం చెప్పమన్నారు.

ఇది సత్యమే! కాబట్టి చెప్పవచ్చు.

సత్యమయినా ప్రియం కాకపోతే చెప్పవద్దు అన్నారు.

ఇది సత్యమేకాని ప్రియంకాదు.

కాబట్టి చెప్పకుండా ఊరుకోవాలి.

నిజం మాట్లాడితే ఇదిపురాణ కాలంకాదు.

ఆకాలంలో ఆమాట వేదవాక్కు అయితే అవుగాక, మహాకవి మాట అయితే కావచ్చు.

అది చలామణి కావచ్చు.

కానీ ఈ కాలం వేరు. ఇది ప్రజారాజ్యం. ప్రజాశ్రేయస్సు దృష్టితో అప్రియమయినా సత్యమయితే చెప్పితీరక తప్పదు.

ఇది సత్యమేనా?

సత్యమే. ఎందుకంటే అంత పెద్ద విద్యావేత్తలు, బాధ్యతాయుతమయిన సందర్భంలో చేసిన ప్రకటన సత్యం కాదనుకోవడం సాధ్యంకాదు.

నేను నిర్ణయించటం దేనికి! అది సత్యమో, అసత్యమో మీరే నిర్ణయించ వచ్చు.

ఆ మాటమీతో అంటే నా గుండె బరువూ తగ్గుతుంది. నేనే నిర్ణయించే బాధ్యతా తప్పుతుంది.

వచ్చే పాతికేళ్ళలో రాయలసీమలో ముఖ్యంగా అనంతపురం ప్రాంతం ఈ పరిస్థితులు ఇలాగే కొనసాగితే 'ఎడారి'గా మారుతుంది.

ఇదీ వాళ్ళన్నమాట.

వాళ్లు సత్యం చెప్పటానికే ఈ మాట అని ఉండవచ్చు.

కానిదాని ప్రభావం ఎంత భయంకరంగా ఉంటుందో ఊహించటం కష్టం. ఆ కష్టం శాస్త్రవేత్తలకు ఉండక పోవచ్చు, కాని సామాన్యుల సంగతి ఏమిటి?

నావరకు నాకు తల తిరిగిపోయింది పిచ్చిపట్టినట్లు అయింది.

దాని తీవ్రత తలుచుకొని ఎంత మంది కుమిలిపోయారో కదా!

ఎడారి అయితే ఏమవుతుంది?

మనుషులుండరు.

ఏమవుతారు?

ఎక్కడికో పోతారు.

నమ్ముకొన్న నేలతల్లి ఒడిలో సుఖశాంతులు పొందిన అసంఖ్యాక ప్రజా కోటి ఎటోపోతుంది.

నేలనన్నమ్ముకున్న జనం నేల లేనివాళ్లు అవుతారు.

పంటను బట్టి ప్రజాజీవనం రూపొందుతుంది. ప్రాంతం ప్రభావంతో నాగరికత విలసిల్లుతుంది.

నాగరికత సాంద్రీభవించి సంస్కృతిగా రూపొందుతుంది.

ఇన్నివేల సంవత్సరాల ప్రాచీన సంస్కృతి ఏం కావాలి? ఇంత ఏమయి పోతుంది?

దాని సంగతి కంటే ప్రజల అస్తిత్వానికి అర్థం ఏమిటి?

వీళ్ళంతా ఏమయిపోతారు?

ఇన్ని మానవ సంబంధాలు, సుఖాలు, దుఃఖాలు, ఆనందాలు, ప్రేమలు, వాత్సల్యాలు, బంధుత్వాలు, మిత్రత్వాలు, అన్నీ - అన్నీ ఏమయిపోతాయి?

వాటివిలువలు తారుమారు అవుతాయా?

మారిపోతాయా?

వేరేచోట్ల వేరేరూపాలు పొందుతాయా?

ఉన్న ఊరు వదలలేని వాళ్ళ మనుగడఎలా సాగుతుంది?

పుట్టిన ఇల్లు, పెరిగిన ఊరు, చదువుకొన్న స్కూలు, తిరిగిన చెరువుగట్టు, పూజించిన దేవాలయం, దర్శించినబళ్ళు, ప్రేమ పంచినవాళ్ళు దేశంలోని అనంతమైన అన్నలు, తమ్ముళ్ళు, అక్కలు, చెల్లెళ్ళు, అమ్మలు, నాన్నలు, కొడుకులు, కూతుళ్ళు అంతా అందరూ ఎవరూ ఎవరికీ ఏమీకాకుండా, విడిపోయి దూరంగా పడి, తెగిన గాలిపటాలయి, చెట్టుకొకరు, పుట్టకొకరు, దేశానికొకరు, రాష్ట్రానికొకరుగా దూరమయి, వేరయి, ఊహించరాని జీవితం జీవించవలసివస్తే ఎంత ఘోరం.

ఈ ఘోరం జరగరాదు.

ఇంత పెద్ద ప్రాచీన సంస్కృతి శిథిలావశేషం కారాదు.

మనిషి పరాజితుడు కారాదు.

ఇంత విజ్ఞానశాస్త్రం అభివృద్ధి అయిన కాలంలో దేశంలో ఇటువంటి ఆపద సంభవించరాదు.

అందుకు ఏం చేయాలి?

వర్షాలు రావాలి! వర్షం వస్తే పంటలు పండుతాయి. జనం కడుపులు నిండుతాయి.

వాటికేం కోపమో, మేఘాలు నీరు మోసుకొని మా జిల్లా రావు.

ఒకవేళ గుడ్డిమేఘమో, కుంటిమేఘమో వచ్చినా వానపడదు.

వరదమాట మేమెరగం.

తుఫాను సంగతి మాకు తెలియదు.

మంచి వాన పడితే మాకు పరమానందం.

వానరాదు.

కాలువలు పారవు.

ఆనకట్టలు ఉన్నాయి. నీళ్ళుండవు. అంతే!

ఎప్పుడయినా వర్షం రాకపోతుందా. వస్తే నీళ్లు నిలవకపోతాయా అని మేం ఎదురు చూడ్డానికి గుర్తుగా మా జిల్లా నిండా ఉన్న ఆనకట్టలు ఋజువు చేస్తుంటాయి.

అందువల్ల వర్షంవల్ల పండే పంటలూ లేవు.

కాలవలవల్ల పండే పంటలూ లేవు.

ఇది ఏడాది పొడుగునా సంవత్సరాలతరబడీ జరుగుతున్న చర్విత చర్వణ చరిత్ర.

వర్షం రావటానికి మనిషి చేయగలిగిందేమీ లేదా?

లేకేం ఉంది.

అరణ్యపర్వం చదివితే వర్షం వస్తుంది. అరణ్యపర్వం అట్టలు చిరిగి, కాగితాలు చిరిగి గాలిలో ఎగిరి, మేఘాలమీదకు ప్రేమలేఖలు పట్టుకుపోయినా, వాన వచ్చే జాడయినాలేదు, రావటం మాట అటుంచి.

ఆడవాళ్ళు ఖట్టలు విప్పి కాలవలవెంటే పరుగెడితే వాన వస్తుంది. వరుణ దేవుడు కరుణిస్తాడు. ఏదీ అలా పరుగెత్తి పరుగెత్తి అలసిపోయి సొలసిపోయి ఆడవాళ్ళు దిసెమొలల్తో పడిపోయినా వరుణదేవుడు కరుణ కరిగిపోయిందో ఏమో కన్నీరయినా వదలటంలేదు.

యజ్ఞంచేస్తే వాన వస్తుంది. అందుకనే యజ్ఞాలు చేశారు. అయితే వాన రాలేదు. అందుకోసం ఖర్చుచేసి నోటికాడి కూడు పోగొట్టుకొన్నారు.

కప్పల పెళ్ళిళ్ళు చేస్తే వాన పడుతుందని నమ్మకం. నమ్మకం వమ్ము కాకుండా కప్పల పెళ్ళిళ్ళు చేశారు కానీ, వాన మాత్రం రాలేదు. పెళ్ళయినా వినోదం కూడా లేకుండా కప్పలు నోళ్ళెళ్ళబెట్టి నీటి తడిలేక నేలకు అతుక్కుపోయి ఎండి మండిపోయాయి.

వర్షం రావటానికి మనిషి ఏమీ చేయలేడా? ఇంతకంటే చేయగలిగింది ఏమీ లేదా?

లేకేం ఉంది.

అయితే ఏమిటది?

చెట్లు పెంచటం.

ఇదే నా కర్థం కాలేదు.

చెట్లు పెరిగినంత మాత్రాన వాన ఎలా వస్తుంది.

వస్తుంది. అంతే! అంతే!

అదెలా ?

అదొక వశీకరణ విద్య. చెట్లు గాలి తాకితే మేఘం ఎగిరి గింగిరాలు తిరిగివచ్చి చెట్ల వళ్ళో వాలిపోతుంది.

యువతి కొసకంటి మెరుపుచూచి యువకుని హృదయం ద్రవీభవించినట్లు.

అదొక ప్రేమ వ్యవహారం.

వానకీ చెట్టుకూ అదొక లంకె!

చెట్లు గాలి సోకితే మేఘం వానై పడిపోతుంది.

కాబట్టి చెట్టు కొట్ట రాదు.

నా కోడలే కోప్పడింది.

చెట్టు కొట్టకపోతే పొయ్యిలోకి కట్టె లెలా వస్తాయి? అని.

పుత్రరత్నాలు చెట్లు తెగనరక్కి తెచ్చి కోడళ్ళకు ఆనందం కలిగిస్తున్నారు

ఉన్నది వండుకు తినటానికి లేనిది తెచ్చుకోవటానికి చాలా తేడా వుంది.

వండుకు తినటానికి ఏమీ ఉండని పరిస్థితిని గూర్చి వీళ్ళు ఆలోచించటం లేదని మరిచిపోతే చాలా మందికి ఈ దుఃఖం అర్థం కావచ్చు.

కాని చెట్లు పెంచితే? ఎంత పెంచితే అంత ఎక్కువగా వర్షం వస్తుంది.

ప్రతి సంవత్సరం అదనులో వర్షాలు పడ్డాయా అనంతపురం ఏడారి కావటం కాదు రత్నాలు పండుతాయి. రాయలసీమ నిజంగా రత్నాల సీమ అవుతుంది.

ఇబ్బడిముబ్బడిగా వానలు కురవాలంటే చిక్కు రొక్కరుగా చెట్లు పెరగాలి.

చెట్లు!

అలవిగానంతగా కాకులు దూరని కారడవులుగా, చీమలు దూరని చిట్టడవులుగా చెట్లు పెంచితే సమస్య పరిష్కారం అవుతుంది.

అంతే! ఏముంది? చెట్లు పెంచితే సరి.

నేటి మొక్క రేపటి చెట్టు. అయిదేళ్ళలో ఆలవి కాని చెట్టు. పదేళ్ళలో పెద్దమాను.

పాతికేళ్ళకు రాబోయే ఏడారి పదేళ్ళకు శాశ్వతంగా మారిపోతుంది.

మరింకేం? బాగుంది కదా! మేమంతా చెట్లు పెంచేస్తే సరిపోతుంది కదా!

నిజమే!

ఆ జాగ్రత్త తెలిసిన వాళ్ళు చెప్పారు.

పత్రికలు ప్రకటించాయి.

రేడియోలు వినిపించాయి.

పదేళ్ళలో రాయలసీమ అంతా పచ్చగా, అనంతపురం అంతా అడవిగా అవుతుందని ఆశించారు. నేనేమో నా వంతుకు పాతిక చెట్లు పెంచాను. అలాగే పెరుగుతుందని అనుకున్నాను. అనుకోవటం తప్పుకాదు కాని అనుకున్నందుకు బాధ మిగిలింది. చెట్లు కొత్తగా పెరగటం లేదు సరికదా, ఉన్నవే నేల పాలవుతున్నాయి.

మేంకొంచెం బేఫర్వాగా వున్నా ప్రభుత్వం ఊరుకోదు.

మీరు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అనంతపురం వచ్చేవుంటారు.

బస్సులలో ప్రయాణం చేస్తూ రోడ్ల ప్రక్క జరిగిన, జరుగుతున్న, జరగబోయే కార్యక్రమాలు చూచే వుంటారు.

పదేళ్ళనుంచి ఇటువంటి ప్రయత్నాలు గమనించే వుంటారు.

ఇదంతా చెట్ల పెంపకం కార్యక్రమమే;

జూన్, జులై నెలల్లో రోడ్లు పొడుగునా గుంటలు తవ్వుతారు.

అగస్టు, సెప్టెంబరుల లోపుగా మొక్కలు నాటుతారు.

అక్టోబరు నవంబరు నెలల్లో తలలూపుతూ బస్సుల్లో వచ్చే పోయేవాళ్ళకు మొక్కలు టాటా చెబుతుంటాయి.

తరువాత అవి ఏబస్సుఎక్కి ఏఊరోపోకపోయినా ఎలాగో చచ్చిపోక తప్పదు.

కావలసింది నీళ్లు!

ఎన్నిచెట్లకు! ఎన్నిచోట్ల? ఎలాపోయడం? పోని పశువులున్నాయి. వాటికి మేతకావాలి. పచ్చని మొక్కవుంటే పశువు ప్రాణం ఊరుకో నిస్తుందా!

బడికి వెళుతూ పిల్లలు చేతులు ఊరికే ఉంచుకోగలరా?

కంచె వేయాలి.

వేయకుండా ఊరుకుంటారా? వేశారు. లారీలతో నీళ్ళు తోలిపోయించారు. మొక్క బతికింది. రోడ్డుబారునా నవ్వుతూ నిలబడ్డాయి మొక్కలు.

చుట్టూపాతిన ముళ్ళకంపలు ఎండిపోయాయి.

అవి పొయ్యిలో పెట్టుకోటానికి పనికొస్తాయి.

అంతే! నెలరోజుల్లో అన్ని మొక్కలు చుట్టూవున్న ఎండు ముళ్ళకంప వెళ్ళిపోయింది.

బట్టల్లేకుండా ఉన్న పసిపిల్లల్లాగా మొక్కలు సిగ్గుపడుతూ నిలబడ్డాయి.

వాటి సిగ్గుచితకా వారంపదిరోజులలో వీధిలో కనపడకుండా పోయి దాక్కున్నాయి.

మళ్ళీ రోడ్డు పూర్వరూపం.

ఈ సారి ఇలాకాదు.

మొక్కలు నాటారు. సరివికట్టెలు కొన్ని ఎకరాల మేరకు పాతారు. కట్టెల కణపుల్లో ఇనప తీగలల్లారు.

నాకు పట్టరాని ఆనందం కలిగింది.

బడిపిల్లలు మొక్కలజోలికి పోరు. పోలేరు.

పశువులు మళ్ళీ తీగల్లోంచి దూరలేవు.

ఎక్కడ తలదాచుకుంటాయో కానీ మళ్ళీకంటికి కనిపించవు మొక్కలు.

మళ్ళీ సంవత్సరం మొదలు, వానలు వస్తాయనే ఆశలు ఆరంభం. మళ్ళీ గుంటలు, మొక్కలు తలదాచుకోవటం, ఇవీ అంతర్ధానం కావటం. ఇదీ ప్రతి ఏటి కార్యక్రమం అయిపోయింది. మొక్కలూలేవు - చెట్లూలేవు.

ఏయేరోడ్లో ఎవరెవరు తిరుగుతారో ఆయా మొక్కలకథ వాళ్ళకు తెలుస్తుంది.

అంతా కలిసి ఊక ఉమ్మడిగా చెప్పటానికి ఎందుకు? మారోడ్డు రామాయణం మీకు విన్నవిస్తే రాముడికి సీత ఏమవుతుందో మీరే చెబుతారు.

అనంతపురం ప్రక్కగా, అన్ని ఊళ్ళ మాదిరిగానే, బైపాస్‌రోడ్డు ఈ మధ్యనే వేశారు.

ఒక పక్క బైపాస్ రోడ్డు మీద సందడి నాకు బాగా తెలుసు.

నాకు అప్పుడప్పుడు అనిపించేది, వానలొస్తే చెట్లుంటాయి, చెట్లుంటే వాన వస్తుంది.

ఇందులో ఏది ముందు ?

విత్తుముందా? చెట్టు ముందా? అది వేదాంత సమస్య ముందు. మునుపు.

ఇప్పుడు వానముందా? చెట్టు ముందా? ఇది సమస్య.

మొక్క నాటటం తేలికే. అది చెట్టుకావటం కష్టం.

వాన రావాలి.

రాకపోతే నీళ్ళుపోయాలి.

వానలు రాకపోతే నీళ్ళెక్కడ నుంచి వస్తాయి.

మొక్కలకేం ఫర్వాలేదు.

రోజూ లారీలు నీళ్ళు మోసి తెస్తున్నాయి. పోసిపోతున్నాయి.

మొక్కలు కళకళలాడుతున్నాయి. ఎంత బాగున్నాయని, పిల్లల్లాగ నవ్వుతున్నాయి. చేతులు చాస్తున్నాయి. ఆనందంగా పిలుస్తున్నాయి. కాని ఆ ఆనందం నిలిస్తేనా?

సరివి కట్టెలు కొట్టం కట్టుకోవడానికి పనికివస్తాయి. పైగా వాటి మీద కాపలా కాయటం లేదు ఇంటికి వాడుకొంటే వాటంగా ఉంటుంది.

ఒకరోజు ఒకకట్టె వంగిపోయింది. తర్వాత పడిపోయింది. ఆ పైన లేదు.

రెండో రోజు మరో కట్టె తీసుకుపోతున్న మనిషి కనిపించాడు.

ఆపాను. అడిగాను. తిట్టాను.

అక్కడే పడేసి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ పెద్దాయనకోపం ఎక్కువ అని నసిగాడు. నలుగురితో అన్నాడు.

అంతే అన్నాడులే అనుకున్నాను. కానీ నాలుగు వారాలలో ఒక్క కట్టె కూడా లేకుండాపోయింది.

ఇనప తీగె ఉంగరాలు తిరిగి దొర్లుతూ ఉంది.

నెలల తరబడీ అది అలాగే వుంది.

అదీ ఏదో ఒకరోజుకు ఎవరికో ఒకరికి ఉపయోగపడుతుందని నాకు తెలుసు.

నాకు ఏం తెలిస్తే ఏం లాభం ?

మొక్కలు ఒక్కొక్కటి ముఖం ముడుచుకున్నాయి. తలవంచుకున్నాయి.

నేల చూపులు చూశాయి. నేలలోకి కూరుకుపోయాయి. అయినా మనిషి ప్రయత్నం ఆగలేదు.

మళ్ళీ సంవత్సరం గుంటలు, మొక్కలు, లారీలు, నీళ్ళు, వాటిచుట్టూ బండలు పాతి ఇనుపతీగెలు అల్లారు.

మళ్ళీ మొక్కలు పెరుగుతున్నాయి. ఈసారి అవి నవ్వినా నాకు ఆనందం లేదు. అవి పిలిచినా నేను పలకటం లేదు. అవి నాకు ఉత్సాహం కలిగించటం లేదు.

నవ్వేవాటిని చూస్తుంటే చావబోయే ఖాటిని చూస్తున్నట్లే ఉంటుంది.

నవ్వుతున్న మనుషుల్ని చూస్తుంటే వల్లకాడు గుర్తుకు వస్తూంది.

పరిమళ భరితంగా వున్న నగరం చూస్తుంటే, ఆ చలనం తిలకిస్తుంటే, ఆ ఉత్సాహం పరికిస్తుంటే, నాకు ఎడారి కనబడుతూఉంది.

ఏరోజైనా చచ్చిపోయే మొక్క కనబడుతూ వుంటుంది.

నా బంధువులు, మిత్రులు, శిష్యులు, మా ఊరివాళ్ళు, మా జిల్లా వాళ్ళు, అందరూ నీళ్లలేని ఎడారి కాబోయే రోడ్డు ప్రక్క నాటిన పసి, లేత, అమాయకపు మొక్కల్లాగ కనబడుతున్నారు.

నా నాగరికతా! నా సంస్కృతీ! నా ప్రాచీనతా! నా అభ్యుదయమా! నా భవిష్యత్తా! నా మొక్కల్ని, ఈ మొక్కల్ని పెంచండి! పుణ్యం కట్టుకోండి! మీకో నమస్కారం.